

ЈЕДНА СТАСИТА ПОЕЗИЈА Милица Костић Селем: Сама под сунцем

Књига је ова већ по спољашњости некако своја: безмало је шира него душа, због стихова који су такође своји, дугачки колики је мах узрујаности а не метар поетике. Ту плиму редова и моћних строфа носи наравно и једна обилна реторика ани ту реторику креће и диже, као месец море, нешто скривено снажно понекад и помало утварасто. Ова млада жена се баца у поезију јуриша саоним масама дугих и тмастих песама која се лако не довршавају ако је песникињу ~~ухватило~~ допрабило и завитлало оно што наша народна мистика зове "оно ђено". За Милицу Костић је мало рећи: темперамент. Она провуче кад јој до грла нарасте потреба да великим стилем и гласом каже што је у грудима наврело. Ђене песме су махом дуга певања без наслова, истрајним дахом ношена певања у којима су ретке прагмине у којима свакастрофа почиње нов мотив ако не нову тему а мотиве и теме почињу са неком енергично и ~~избаченом~~ тврђењем са опасним питањем са неком кобном опоменом себи или другима. Има неке магије у снази ове ~~жене~~ = ~~жене~~: вапај ђен уплаши, потраживање пресеке. Сигурно се и сама брачна соба тргла од стихова:

И ако се у ноћ с болним криком пренем из грозничног сна,
протумачито то!

У тој поезији има много телека и тужбалица кроз права ритуална погружења душе, има муклих дуго у глави спреманих литанија. То су оптужбе, претње молбе, понекад духивне победе од којих читаоца пролази језа. То су мајсторска уклињања, па заветовања да се памти и злопамти и још уз неке знаке рукама чудним рукама које миле по стварима или се грче рукама за које сама песникиња каже тешку карактеристику:

Моје рапаве строге претеће и кржаве руке.

Милица Костић уме безмало манијачки да се узруја. Ђена литанијска ређања имају понекад дервишку завитланост у неком све снажније све занесеније али и све и све исцрпније развијаном мотиву. Бива читалац се засити и градацијом и вариацијом, али ипак даље чита јер мотив ипак даље расте. Презрнете лист где други трећи где песма иде још даље песникиња наставља такмичење са самом собом агон расте јавља се нова снага у реторици и у ритму. Откријете негде малаксавање: не то је само привидност привудно

малаксавање је само метод Милице Костић. Као неки бодар и решен олимпијски тркач ова млада жена се залеће са новим махом са новимунутрашњим тенденцијама или шibaма како лад и зна увек куда ће.

Знамо, најбоље знамо моји крвници и ја
куда се упутила моја сломљена снага...

Како много зна ова млада песникиња кад зна да се са сломљеном снагом и добијају победе. И како добро зна како то у овој књизи још не признаје да да је велики број њених крвника, као и свачијих уосталом у њој самој у човеку саму после чега је јасно да крвници одлично знају стазу трка и тркача.

У песници, ове књиге имамо жену у којој има човјека, али засада још увек далеко више жене него човека. Сасвим по женски, то ври и кува како хоће. Али по мушки, у ономе што се избаци има увек особина свести и памети има трагова праве муке и рада. Много је засада уз ватру загушљивих димова. Има доста непотребног разарања. Али има ванредних осветљења. Милица Костић савлађује и ваља неки задатак. То се крши и ломи, то су трусови али то су и преслојавања и услојавања. То потезе са многим компликацијама али и са доказом да има штога за компликације. Једном речју: отишла је Милица Костић доста даље од места где је стојала са ранијом поезијом : ова млада жена сазрева сазрева правилно. До зрелости има још борбе са талентом и културом: још се у овој књизи брка зрело са незрелим још се ломе појмови али израстају строфе не свакидашње у исповестима муклим и осветољубивим и ма мушке одважности. Још се мешају велики крици поезије са провокацијама и памфлетима са хулствима разне врсте али је ипак јачи агон душе него агон живота. Кроз ту борбу борбу песме душе и делека животног кроз то баш и сазрева песникиња и кроз то се и сазрева правилно и позитивно.

Делеци Милице Костић женски њени лелеци јављају се обично онда кад је права поезија малаксала. Ти лелеци међутим такође нису никада сасвим свакидашњи нису то ни онда кад су мало и сувише угуслани:

Само бих тебе волела
ко жедан воду што воли,
због тебе се радостила,
и због тебе жалостила

За прегршт слатке милоште,
за трунку милог уздарја,
за мрву доброг надања,
за благе речи и руке

Само бих тебе волела....

Чисто слепачки регистар да али Милица Костић на њему ,е стаје. Пред за-
певку пише она други музички кључ:

Због тебе младост се спалила,
и због тебе буктињски сагорела,
због тебе срце је исталила
и руке због тебе је склопила...

Још није крај. Напротив, долази прасак опорине и свести:

Ко може љубав да спасе,
када се с лудилом венчала!

Та два стиха су сигурно успон али крај још није у њима. Сви процеси а
камо ли љубав у крепким су рукама код Милице Костић, Те руке не испуш-
тају лако ни тему ни муку. Ти прсти свирају по мукама као по жицама а
прати их реторика која понекад потсећа на трубу на велику трубу. То за-
цвили то почне дахтати то јауче то груне и прекине то повеже раскинуте
тонове и почне да мисли уз музику:

Слушај, рана је твоја топла као и моја,
један је отров наше дупе разједао.
Док свирепо лази наша млада крв
још има снаге да се дижемо иако се гушимо.
Док у нама цвета цвеће младости
сва блага доброте у нашим су дланима.

Крој? Не. Ако и тако не иде, Милица Костић, нити нити истражива нити по-
мирљива, враћа се у свој овде савршено уделенани мотив жене која своју
љубав носа као мајка болно јединче:

.....од једне цркве до другог туђег огњишта
ни Бога да измоли ни мелем да пронађе
ни мир да сагради ни бољку да исцели ни душу да испусти.

Понављамо: та су лелекања за ову јаку жену само одмор само метод. Ево га
нов мах и плима, и талас за таласом, и ретко кад пунаљ и безгласан. Нарив
цаве, до к мушка снага не сабере и ону женску и овако се заједно огласе
са срцем и са памећу:

Ми грешни нисмо свесно! Грозно је покајање,
прозне су ове ране, лудачка по ноћи страва,
грозно је свако спасење грознија у јаду смрт,
нит може да се живи, нит може да се спава,
освета бар да нас копни, бар мржња да изнурава!

Господе Свевишњи Моћни даруј нам исцрпљење!

Без довољно навода не може да се избаци ре-
љеф овог песничког случаја ове књиге. Јер је то књига без довршетка без
резултата без смрти и без победе кроз и без резигнације. Сам коштац. Ко-
штац по смисловима, са фигурама, са реторицом. Стално степеновање на ја-
чем потпунијем исказанијем исцеђенијем. Градација је страст и стил Милице

Милице Костић. Казали смо већ, агона има у том тркачу и агонско степе
новање је њено задовољство и израз уметнички. Степеновања та су извежба
на, зналачка даровита. Песникиња и природне појаве појачава. За њу: рет-
ке капље кише грувају у окна као добошар палицом у добош на узбуну. Поне-
кад како већ бива у поезији, степеновања ~~долазе по потреби~~ као израз ко-
би и фаталитета прескачу разум јер им је циљ опијање из којег ће онда
да покуља вај вал речи. Тај вал речи и порука често више не знате коме
их Милица Костић заправо поручује али те њене речи ваља јој придати иа
ипак су или одређено поетске или мислено садржајне или магички опасне.
И кад при том потпуно преовлада "оно њено" она једна фиксна идеја о туж-
ном расстанку и напуштености нешто злогуко слутљиви кобљиво себи и свету
онда ова песникиња даје понекад утисак непријатно импозантан. Учини вам
се да се та млада бела и нежна жена претворила у мрку врачару и да може
све може усрећити и обрадовати и може кућу угасити. Али коштац је и тада
ту! Коштац Милице Костић са самом собом племенити њен коштац. Узрујаност
и "злобне свечаности" смирују се песникиња прелази у виши тон лелека у
литанијски тон у којем има макар извештачена комбинација горчине и фило-
софије:

Моја је кућа у забити,
а све забити носе на длану истину
као сиротиња муку у очима
и гладни кости на бедрима

.....

Само се сунце смеје топло и море као девојче чаврља и певуши,
али камење уз обалу нису топли хлебови,
па деца васцеле дане цвиле као рањене зверчице...

И онда у градацији навихе, иде песникиња у мистику самоће и халуцинаци-
је и као обично и л илично у једном даху без интерпункције пише:

Седиш сам, идеш улицом или белим путем уз море
и све самотнији твоји су кораци
и све кобнији бат твојих стопала и тупљи одјени
као кад неког потајно убијају.
И све пијаније сенке твога стаса.

И опет градација. Скок из смирености и резигнације и обрт ка свету ка
ближњима за које ова песникиња засада бар има више осуде и презира него
љубави. Она им баца у очи сатиричну слику која морасепризнати, има и
сав
снаге и онај опасни литанијски тон. којим ова песникиња влада и суди.
Али наравно нема зато ни уметничке финоће ни филозофске примисли над
језиком:

А ближњи све насмејанији и све смешнији,
све ситнији и све ситнији,

5
све кочопернији и све јаднији,
и све блатнији и све срамотнији

Милица Костић као често наша савремена поезија не само да прелази у прозу да би се користила оном снагом карактеристике коју само јака проза може дати него прелази у прозу ради вулгарног ударца који се из прозе наравно из неуметничке прозе из памфлета може силније избацити него из стихова. Али Милица Костић се увек враћа бољем човеку у себи враћа се мајкама сенци филозофске примисли макар поетској мудрости:

Зато сада себи као друг другу разлажем: твојих
не питај виш добре ближе зашто се крију од добрих рана
.....

Али било би већ време, крајње време моја оседела сестро
крвава моја сестро, од потуцања да се макнемо.

Ко не жури, не стиже,
чењање је блиско спавању.

Докле ће и куда истерати ова жена овај песник
јаке личности то је и над овом врло карактеристичном књигом тешко предвидети. Те песме и јесу и нису лирске. Песникињу ову нешто вуче у теже од двога у одлучну објективност у одговорност једној широј стварности но што је једна лична судбина и један лично стилизовани коментар на ту судбину. Али у нади да ће доћи боља књига заовом задржавамо мишљење: да ће тешко доћи особенија аналитички занимљивија књига Милице Костић. од ове. Овом захуктаном и брујном књигом остварен је безмало пластично три једног ретко полетног и решеног борца. Агон је оно што је док ~~траје~~ ^{се} з амаси и градације продужују. У овој књизи Милице Костић формално се очима визи као како се душа и мозак подјарују да у коштац утерају пуне моћи обдарености и воље сав мах песимизма једног који хоће да стигне на врхунац песимизма по сваку цену. Како смо већ напоменули: резултата циља у овој књизи не ма. Али то је за данашњу Милицу Костић баш карактеристично: ништа неће у циљ и у статистику само се једно другом додаје ради градације ради коштаца. Милица Костић у овој књизи није успела да стигне да стане "сама под сунцем" друкчије него кроз јадиковку жене која се осећа остављеном и усамљеном. Остати сам под сунцем у великом смислу речи то није задатак олимпијског трка и надметања него задатак олимпијски. Сам под сунцем то је домет мислиоца и песника заједно. Оваквита је коштац за то надамо се.

Једно од сигурних обележја јаких песника у томе је да умеју почети песмуда имају одмах сав скок и сву тему. Милица Костић још не уме почети песму са идеолошки счеснутом темом. Али уме

од првог реда избацити силуету теме и то ретко оштру силуету теме;

Преломих залогај хлеба,
залупих дрвене капке прозора..

Или на другом месту:

Али Милица Костић сваку строфу своје песме почиње почиње је самосталним почетком тако да и код ње је врло често свака строфа врста самосталне песме са својом темом и аријом. Ево неколико почетака из једне исте песме:

Ни сестра ни кум ни брат ни побратим, зло
зло да лудилом се братими, од безумна и род се одрођује.
Четири дуvara четири стране.....
четири стране и раскршће омађијано посртањем и скитањем

Деси се као пијаница сред блата чврсто заспим телом
у хладној постели

Смејем се ,
смеју се и муке и грознице и муке у срцу.
Обично мес страх самој себи да се поверим
јер се мисли свађају...

Над ме сковитла несаница као скотна изгладнела кучка кост
у туђим шапама...
не знам куд да се денем са мислима и ражљутеним ранама

У једној песми зар то није полифонија почетака и тема. " све је јасно и везано казан доживљај . И поред свег ли анијског нема реторике празне свака је реч потребна и оштро опцртана. Тако је писана мање више цела књижица. Наравно има понављања има сличности има једноликости али кроз све иде коштац и све је зато етапа борбе. Песникиња сама рекла је то на једном месту аналитички тачно и

Не могу да се ослоним насенку добре смрти,
неће ме јер сам млада,
ни да јаућнем гласно не могу, још ми се пева.
Нити знам откуд ме вреба зло, ни ко је патњи мелем
у збуњеној души као брег исповедање.
И чудо,
откуда снаге оволиком очајању!

Ова строфа и њој сличне и многобројнеу књизи кажу даће ова узбуркана и агонска природа наћи онај мир који је мир победа и пораза и из којег се пише најбоља поезија. Милица Костић уосталом већ има и у овој књизи песму МИР. а смиривање је главни тон најдуже и завршне песме у овој књизи. Под једним насловом Новим стазама имамо десет певања на скоро дваест широким странама. То је најдужа песма наше књижевности. Има у њој од најбољег и од најгорег данашње Милице Костић: коштац да се постане и уметник и мислилац и бахатост још недисциплиноване "побеснеле воље" . Литанија почне

забаса у чисто женску љуту реторику обрачунавања са светом. Читаву стра-
ницу око "раскикоталих злотворских лешина" требало би ишчупати из песме
и из књиге. Али песникиња истера ипак најзад на стазу која води на нову
стазу достојанства јавног и мисленог човека:

.....

Не дам ја и нећу
не дам па макар избезумила у отимању себе,
не дам да сила демонске тихе подлости
саломи и згази снагу мога новог стремљења
новимстазама.

И то је још само коштац. С овом књогом песникиња није отишла даље.

Остало нам је још да се запитамо: каква је
снажни
продукт ова занимљива песникиња овај занимљив борац у жени која лелече.
Укрстила је Милица Костић у себи родну своју земљу Србију и доста годи-
на живота у Далмацији у Спљиту. Обе покрајине су појачале у њој оно са
чиме се родила. Из Србије је њена душа повукла као сродно оно нешто при-
митивно мистичко и разјађено што постоју у српској старини у традицијама
старих породица које су од збегатлачења мука и слепог случаја живе-
ле Бога људи и ствари се бојале врачале бајале слутиле и наслућивале. То ист
Исто је повукао био други један наш врло оригинални још недовољно оцењени
и упознати песник Момчило Настасијевић. Као он Милица Костић разуме мрак
тишавину предзнаке гатања уклете судбине кобне наклоности на коби, особити
ти језик и израз несрећних видилаца. На то родно накалемио се у католич-
кој Далмацији виртуозно израђени литанијски ритам и стил. Наше је домаће:
кад читамо како наш бодри тркач крсти узглавље прска богојављенском во-
дом зна календар црних дана, воли Велики петак који Милица Костић зналац
ки зове Распети петак и зна и сав особит програм уз то:

Мајко моја,
кад сване Распети петак сети се моје младости
па заклони прозоре до заласка жалостан је дан
да те греје сунце.
На Велику суботу скини погружење
као црну шамију после туговања,
јер и ја сам душа ускрснула љубављу

Наше је домаће: воштаница и лелек манијачка сатисфакција да се буде прог-
наник бескућник да се дочекују црни Божи ћи да се блуди од прага до прага

Где све ја нисам стигла!
Кад пресит одрине гладног да се потуца по свету

Моје Вадње вече нема више трпезе.
Распукао се сто, угасила се у сити воштаница,
расула се пшеница и разбила чаша,
и пролило уље из утрнутог кандила
и кров ми се срушио.

домаће је из домаћег јада и вечитог сиритовања и потуцања изашло и оно језиво одређено некрофилско осећање и виђење Милице Јостић. Онаима моћ запрепашћивања она уме у неколико редана да створи визију страшну да јој дода сасвим детаљ крајње ужаснуте маште која видик како мртав син расте гпред очима мајке:

Смерна воштаница кото своје стабло жутим цвећем,
а воштано дете расте мртвим телом боговетну ноћ.
Возородице Дјево,
проклет је и мој као распети твој
.....
падају четири столице
капија се шири за невиђен пут.

Далмација се у Милице Јостић надовезака на родно и старинско српско сличним и различним. Далмација има не само католичанство цркварство морнарско сујеверје него има декор и конверсациони стил за све то. Без Далмације без талијанске традиције рет рика у песмама Милице Јостић не би била то што је не би постала један од главних квалитета ове књиге. У врло запаженим песмама Јутро под мојим прозором и Моја сусетка ми имамо готове панораме живота у Сплиту имамо елеганцију приповедања имамо хумор конверсациједне конверсације од ранга. Ње песме су врста "нове стазе". У концепту имамо додуше стару субјективну Милицу Јостић али композиција и стил су друкчији самостални. Има у тим песмама запада и латинштине али добро примљених и асимилованих. Милице Јостић требало би још једно укрштање укрштање са једном великом књижевношћу која би њеном темпераменту и песимизму њеној урођеној моћној реторици дала пуно посла задатака. Време је дои ста узети дфинитивно нову стазу. Треба заиста "од потуцања макнути се одлучно. И "од мржње понижења и побеснелог бола". треба макнути се. једаред за свагда. Треба се дићи ако је већ песимизам неизбежан треба се дићи у филозофски песимизам и стоицизам. И у религиозним слутњама треба завоleti ћутање и мистику љубави. Која је стаза најбоља? Она што нас ве зује са даљинама чистог духа. То је уосталом песникиња казала и сама и не у песми о новим стазама него тачно у оној у којој и треба у песми о љ љубави:

...морам да се осмехнем на све што оком снатнем,
на д цу, на Сунце, на море и боју на пчеле и цвеће

То је најбољм акорд да се ова необична књигасклопи са задовољством да се заврши приказ и пожели песникињи даљи агон ка свом рођеном и самосталном унутрашњем животу у којем има све оно што у спољашњем животу нема.